অধ্যায় ১৪ঃ সুভাষিতম্

অধ্যায় গাঁথনি

১৪.১ উদ্দেশ্য
১৪.২ পৰিচয়
১৪.৩ সত্যৰ বিষয়ে সুভাষিত
১৪.৪ ধর্মৰ বিষয়ে সুভাষিত
১৪.৫ জ্ঞানৰ বিষয়ে সুভাষিত
১৪.৬ মহাপুৰুষৰ বিষয়ে সুভাষিত
১৪.৭ কিছুমান গুৰুত্বপূর্ণ সুভাষিত
১৪.৮ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ
১৪.৯ অধিক জানিবলৈ
১৪.১০ অগ্রগতিৰ খতিয়ান
১৪.১১ আৰ্হি প্রশ্ন

১৪.১ উদ্দেশ্য

এই অধ্যায়টি অধ্যয়ন কৰি আপুনি—

- সত্যৰ বিষয়ে কিছুমান গুৰুত্বপূর্ণ সংস্কৃত সুভাষিত বচন আৰু সেইবোৰৰ অসমীয়া অনুবাদ জানিব পাৰিব
- জ্ঞানৰ বিষয়ে কিছুমান গুৰুত্বপূর্ণ সংস্কৃত সুভাষিত বচন আৰু সেইবোৰৰ অসমীয়া অনুবাদ জানিব পাৰিব
- মহাপুৰুষৰ বিষয়ে কিছুমান গুৰুত্বপূর্ণ সংস্কৃত সুভাষিত বচন আৰু সেইবোৰৰ অসমীয়া অনুবাদ জানিব পাৰিব।

১৪.২ পৰিচয়

আপুনি ইতিমধ্যে সংস্কৃত সাহিত্যৰ ইতিহাস আৰু ব্যাকৰণৰ বিষয়ে অধ্যয়ন কৰিলে। এতিয়া আপুনি সংস্কৃত সাহিত্যৰ কিছুমান উল্লেখযোগ্য সুভাষিতৰ বিষয়ে জানিব পাৰিব। সুষ্ঠু ভাষিতম্ = সুভাষিতম্।। সংস্কৃত সাহিত্যত সুভাষিতৰ এক বিশেষ স্থান আছে। এই সুভাষিতসমূহ অতিকৈ মধুৰ আৰু জ্ঞানবর্ধক। এই সুভাষিতসমূহ সাধাৰণতে মানৰ স্বভাৱক লৈ উপস্থাপিত হোৱা দেখা যায়। ইয়াৰ উপৰিও কেতিয়াবা মিত্রতাৰ বিষয়ে, জ্ঞানৰ বিষয়ে, কেতিয়াবা ধর্ম বা বিদ্যা আৰু কেতিয়াবা মহাপুৰুষৰ বিষয়তো ৰচিত হোৱা দেখা যায়। এই অধ্যায়ত আপুনি বিভিন্ন বিষয় সামৰি লোৱা সুভাষিতৰ বিষয়ে জানিব পাৰিব। যেনে—সত্যৰ বিষয়ে, ধর্মৰ বিষয়ে,

জ্ঞানৰ বিষয়ে আৰু মহাপুৰুষৰ বিষয়ে। অধ্যায়টিত কেইটিমান উল্লেখযোগ্য সংস্কৃত সুভাষিত উল্লেখ কৰাৰ লগতে সেইবোৰৰ অসমীয়া অর্থও উল্লেখ কৰা হৈছে।

১৪.৩ সত্যৰ বিষয়ে সুভাষিত

- সত্যমেৱ জয়তে নানৃতম্।

  এই সুভাষিত বচন ফাকি মুণ্ডকোপনিষদত উল্লেখ পোৱা যায়। ইয়াৰ অর্থ হ'ল সত্যৰেই জয় হয় মিথ্যাৰ নহয়।

- সত্যেন উত্তভিতা ভূমি ঃ

  এই সুভাষিত বচনফাকি ঋক্বেদত পোৱা যায়। ইয়াৰ অর্থ হ'ল এই পৃথিৱীখন সত্যৰ ওপৰত প্রতিষ্ঠিত।

- সত্যমূলং জগৎ সর্বম্।

  এই সুভাষিত বচনফাকি বৰাহ পুৰাণত উল্লেখ আছে। ইয়াৰ অর্থ হ'ল সমগ্র পৃথিৱী সত্যৰ ওপৰত প্রতিষ্ঠিত অর্থাৎ সকলো দিশ সত্যৰ ওপৰত আধাৰিত।

- যদ্ভূতহিতমত্যন্তং তৎ সত্যমিতি কথ্যতে।

  এই সুভাষিত বচনফাকি ব্যাখ্যানমালাত উল্লেখ পোৱা যায়। ইয়াৰ অর্থ হ'ল—যি সকলোৰে বাবে হিতকৰ, সেইটোৱে সত্য। অর্থাৎ এই পৃথিৱীত যিটো বস্তু সকলো প্রাণীৰ বাবে হিতজনক হয়, সেইটোৱে সত্য হয়।

- নাস্তি সত্যসমো ধর্মো ন সত্যাদ্বিদ্যতে পৰম্।

  এই সুভাষিত বচনফাকি বাখ্যানমালাত পোৱা যায়। ইয়াৰ অর্থ হ'ল—সত্যৰ সমান ধর্ম নাই আৰু সত্যতকৈ ডাঙৰ একো নাই। অর্থাৎ এই পৃথিৱীত মিথ্যাতকৈ ভয়ংকৰ একো নাই।

- সর্বং সত্যে প্রতিষ্ঠিতম্।

  এই সুভাষিত বচনফাকি ব্যাখ্যানমালাত পোৱা যায়। ইয়াৰ অর্থ হৈছে—সকলো সত্যৰ ওপৰত প্রতিষ্ঠিত। অর্থাৎ বেদতো সত্যই আধিপত্য লাভ কৰিছে। আটাইতকৈ ডাঙৰ পুৰস্কাৰ সত্যৰ পৰাই আহে আৰু সত্যৰ পৰাই নীতিপৰয়াণতা আৰু আত্মসংযম আহে। গতিকে সকলো সত্যৰ ওপৰত আধাৰিত।

- ন হি প্রতিজ্ঞাং কুর্বন্তি বিতথাং সত্যবাদিনঃ।
  লক্ষণং হি মহত্ত্বস্য প্রতিজ্ঞাপৰি পালনম্।।

  এই সুভাষিত বচন ফাকি কোনো অখ্যাত ব্যক্তিৰ উক্তি। ইয়াৰ অর্থ হৈছে সত্যবাদী ব্যক্তিয়ে মিথ্যা প্রতিজ্ঞা নকৰে। প্রতিজ্ঞাপালন কৰাটো মহানতাৰ লক্ষণ।

- ন পাবনতমং কিঞ্চিৎ সত্যাদধ্যগমং ক্বচিৎ।

  এই সুভাষিত বচনফাকি ব্যাখ্যানমালাৰ পৰা লোৱা হৈছে। ইয়াৰ অর্থ হ'ল সত্যতকৈ পবিত্রতম কিবা কৰবাত আছে বুলি জনা নাযায়। আচলতে কোৱা হয় সত্যই হৈছে স্বর্গলৈ যোৱাৰ খটখটি আৰু সাগৰ পাৰ হোৱাৰ বাবে নাওঁ।

অগ্রগতিৰ খতিয়ান

প্ৰশ্ন নং ১ঃ সত্যৰ ওপৰত আধাৰিত এটি বচন লিখঁক

.....

প্ৰশ্ন নং ২ঃ খালী ঠাই পূৰণ কৰক

(ক) নাস্তি সত্যসমো ..... ন সত্যাদ্বিদ্যতে পৰম্।

(খ) সর্বং ..... প্রতিষ্ঠিতম্

প্ৰশ্ন নং ৩ঃ সত্যমূলং জগ্য সর্বম্— এই বচনৰ অর্থটো লিখক

.....

.....

১৪.৪ ধর্মৰ ওপৰত আধাৰিত

- শৰীৰমাদ্যং খলু ধর্মসাধনম্

  এই সুভাষিত বচনফাকি 'কুমাৰসম্ভৱম্'ত উল্লেখ আছে। ইয়াৰ অর্থ হ'ল—শৰীৰটো হৈছে কার্য্য পালনৰ প্রধান। অর্থাৎ শৰীৰ ভালে থাকিলে সকলো সম্ভৱ। শৰীৰ ভালে নাথাকিলে সকলো অসাৰ।

- আত্মনঃ প্রতিকূলানি পৰেষাং ন সমাচৰেৎ।

  এই সুভাষিত বচনফাকি ব্যাখ্যানমালাৰ পৰা লোৱা হৈছে। এই বচনফাকিৰ অর্থ হ'ল— নিজৰ বাবে যি প্রতিকূল বা বেয়া সেয়া আনৰ প্রতি আচৰণ কৰিব নালাগে।

- ন ধর্মবৃদ্ধেষু বয়ঃ সমীক্ষ্যতে।

  এই সুভাষিত বচনফাকি 'কুমাৰসম্ভৱম্'ৰ পৰা লোৱা হৈছে। ইয়াৰ অর্থ হ'ল—যিসকল ধর্মত নিপুণ সেইসকলৰ ক্ষেত্রত বয়সটো গণ্য (বিচাৰ) কৰা নহয়।

- সেবাধর্ম ঃ পৰমগহনো যোগিনামপ্যগম্যঃ।

  এই সুভাষিত বচনফাকি ভর্তিহৰিৰ নীতিশতকৰ পৰা লোৱা হৈছে। ইয়াৰ অর্থ হ'ল সেৱকৰ ধর্ম পালন কৰাটো অতি কষ্টকৰ কাম, আনকি যোগীসকলৰ বাবেও অসাধ্যকৰ। অর্থাৎ যদি কোনো এজন সেৱকে মনে মনে থাকে, তেতিয়া তাক বোবা বুলি আখ্যা দিয়া হয়, যদি সি কথা কোৱাত পার্গত হয়, তেতিয়া তাক তোষামোদকাৰী বা কথা চহকী বুলি আখ্যা দিয়া হয়, যদি ওচৰত থাকে, তেতিয়া সি নির্লজ্জ হয় আৰু যদি দূৰত থাকে তেতিয়া সি অপৈণত হয়, যদি তাৰ সহনশীলতা আছে, তেতিয়া সি কাপুৰুষ, যদি অসহনশীল তেতিয়া সি নিম্নবংশত জন্মা হয়, গতিকে সেৱক হিচাপে কার্য পালন কৰাটো অতি কষ্ঠসাধ্য হয়।

- পৰোপকাৰ ঃ পুণ্যায় পাপায় পৰপীড়নম্।

  এই সুভাষিত বচনফাকি 'সুভাষিত ৰত্ন ভাণ্ডাগাৰ'ৰ পৰা লোৱা হৈছে। ইয়াৰ অর্থ হৈছে—

আনৰ বাবে উপকাৰ কৰাটো পুণ্য আৰু আনক কষ্ঠ দিয়াটো পাপ।

- আচাৰ ঃ পৰমো ধর্মঃ।

  এই সুভাষিত বচনফাকি 'মনুসংহিতা'ত উল্লেখ আছে। ইয়াৰ অর্থ হৈছে—সৎ আচৰণ হৈছে উত্তম ধর্ম।

- সুলভা ৰম্যতা লোকে দুর্লভং হি গুণার্জনম্।

  এই সুভাষিত বচনফাকি 'কিৰাতার্জুনীয়ম্' মহাকাব্যত পোৱা যায়। ইয়াৰ অর্থ হ'ল—এই পৃথিৱীত আকর্ষণীয় হ'ব পৰাটো সহজ, কিন্তু সৎ গুণ অর্জন কৰাটো কঠিন।

- জীৱিতুং মঃ স্বয়ং চেচ্ছেৎকলং সোহন্যং প্রঘাতয়েৎ।
  যদ্যদাত্মনি চেচ্ছেত্তু তৎপৰস্যাপি চিন্তয়েৎ।।

  এই সুভাষিত বচনফাকি 'ব্যাখ্যানমালা'ত উল্লেখ পোৱা যায়। ইয়াৰ অর্থ হ'ল—যিয়ে নিজে জীয়াই থাকিবলৈ ইচ্ছা কৰে, তেওঁ কেনেকৈ আনক হত্যা কৰিব পাৰে। যিয়ে নিজৰ বাবে কিবা কামনা কৰে, তেওঁ সেই একেই বস্তু আনৰ বাবে কামনা কৰিব লাগে।

- ধর্মস্য তত্ত্বং নিহিতং গুহায়াং মহাজনো যেন গতঃ স পন্থাঃ।

  এই সুভাষিত বচনফাকি 'চানক্যনীতি'ৰ পৰা লোৱা হৈছে। ইয়াৰ অর্থ হ'ল—ধর্মৰ তত্ত্ব গুহাৰ মাজত সোমাই থাকে। সেইটোৱেই শুদ্ধ পথ যিটোৰে মহান পুৰুষসকলে খোজ কাঢ়ে।

- শাস্ত্রাণ্যধীত্যাপি ভবন্তি মূর্খা যস্তু ক্রিয়াবান্ পুৰুষঃ
  সঃ বিদ্বান্।

  এই সুভাষিত বচনফাকি 'হিতোপদেশ'ৰ পৰা লোৱা হৈছে। ইয়াৰ অর্থ হ'ল—শাস্ত্র আদি অধ্যয়ন কৰিও মানুহ মূর্খ হ'ব পাৰে, সেইজনেই বিদ্বান ব্যক্তি যিজনে কাম কৰে।

- স্থাণুৰয়ং ভাৰহাৰঃ কিলাভূদধীত্য বেদং ন বিজানাতি যোহর্থম্।
  এই সুভাষিত বচনফাকি 'নিৰুক্ত'ত উল্লেখ আছে। ইয়াৰ অর্থ হ'ল—এজন মানুহ যিয়ে বেদ অধ্যয়ন কৰিছে কিন্তু তাৰ (বেদৰ) অর্থ বুজি নাপায়, তেওঁ এটা স্তম্ভৰ দৰে যিটোৱে মাত্র ভাৰ বহন কৰিব পাৰে।

- যত্র বিদ্বজ্জনো নাস্তি শ্লাঘ্যস্তত্রাল্পধীৰপি।
  নিৰস্তপাদপে দেশে এৰণ্ডোহপি দ্রুমায়তে।।

  এই সুভাষিত বচনফাকি 'হিতোপদেশ'ত পোৱা যায়। ইয়াৰ অর্থ হ'ল—য'ত এজনো পণ্ডিতলোক নাথাকে, তাত অল্প বুদ্ধিৰ এজন মানুহো প্রশংসিত হয়। এখন দেশ য'ত এডালো গছ নাথাকে, তাত এৰাকো গছ বুলি গণ্য কৰা হয়।

- অজ্ঞঃ সুখমাৰাধ্যঃ সুখতৰমাৰাধ্যতে বিশেষজ্ঞঃ
  জ্ঞানলবদুর্বিদগ্ধং ব্রহ্মাপি তং নৰং ন ৰঞ্জয়তি।

  এই সুভাষিত বচনফাকি ভর্তৃহৰিৰ 'নীতি শতক'ৰ পৰা লোৱা হৈছে। ইয়াৰ অর্থ হ'ল—মূর্খক সহজতে সন্তুষ্ট কৰিব পাৰি, পণ্ডিক তাতোকৈ সহজতে সন্তুষ্ট কৰিব পাৰি, কিন্তু

সেইজন মানুহক ব্রহ্মাইও সন্তুষ্ট কৰিব নোৱাৰি, যাৰ অল্পজ্ঞানক লৈ গর্ব আছে।

- গুণাঃ পূজাস্থানং গুণিষু ন চ লিংগং ন চ বয়ঃ।

  এই সুভাষিত বচনফাকি উত্তৰৰামচৰিত নাটকত উল্লেখ আছে। ইয়াৰ অর্থ হ'ল—গুণীসকলৰ মাজত গুণহে পূজিত হয়, লিংগ বা বয়স নহয়।

১৪.৫ জ্ঞানৰ বিষয়ক সুভাষিত

- বুদ্ধির্যস্য বলং তস্য।

  এই সুভাষিত বচনফাকি হিতোপদেশত পোৱা যায়। ইয়াৰ অর্থ হ'ল—যাৰ বুদ্ধি আছে তাৰ বলো আছে। অর্থাৎ বুদ্ধি থাকিলে বলী ব্যক্তিকো পৰাজিত কৰিব পাৰি।

- বিদ্যয়া২মৃতমশ্নুতে।

  এই সুভাষিত বচনফাকি ঈশোপনিষদত পোৱা যায়। ইয়াৰ অর্থ হ'ল—বিদ্যাৰ দ্বাৰা অমৰত্ব লাভ কৰিব পাৰি।

- ন হি জ্ঞানেন সদৃশং পবিত্রমিহ বিদ্যতে।

  এই সুভাষিত বচনফাকি গীতাত পোৱা যায়। ইয়াৰ অর্থ হ'ল—এই পৃথিৱীত জ্ঞানতকৈ পবিত্র একো নাই।

- বিদ্যাধনং সর্বধন প্রধানম্।

  এই সুভাষিত বচনফাকি 'সুভাষিত ৰত্ন ভাণ্ডাগাৰ'ৰ পৰা লোৱা হৈছে। এই বচনফাকিৰ অর্থ হ'ল—বিদ্যাজনিত ধনেই অন্য সকলো প্রকাৰৰ ধনতকৈ শ্রেষ্ঠ। কিয়নো বিদ্যাক চুৰি কৰিব নোৱাৰি। ইয়াক ৰজাই বাজেয়াপ্ত কৰিব নোৱাৰে। অথবা ভাতৃসকলৰ মাজত ভাগ-বতৰা কৰিব নোৱাৰি। ই এটা বোজা নহয়, ইয়াক যিমানে ব্যৱহাৰ কৰা হয়, সি সিমানেই বৃদ্ধিপ্রাপ্ত হয়।

অগ্রগতিৰ খতিয়ান

প্রশ্ন নং ৪ঃ ধর্মৰ ওপৰত আধাৰিত এটি সুভাষিত বচন লিখক।

.....

প্রশ্ন নং ৫ঃ খালী ঠাই পূৰণ কৰক।

(ক) শৰীৰমাদ্যং খলু ..... ।

(খ) আচাৰো পৰমো ..... ।

প্রশ্ন নং ৬ঃ গুণাঃ পূজাস্থানং গুণিষু ন চ লিংগং ন চ বয়ঃ —এই সুভাষিত বচনৰ অর্থ লিখক।

.....

- বলবদপি শিক্ষিতানামাত্মন্যপ্রত্যয়ং চেত ঃ

  এই সুভাষিত বচনফাকি অভিজ্ঞান শকুন্তলাত উল্লেখ আছে। ইয়াৰ অর্থ হ'ল—অতি উচ্চশিক্ষিত ব্যক্তিৰ অন্তৰতো নিজক লৈ আত্মবিশ্বাস নাথাকিব পাৰে।

- যদা কিঞ্চিজ্ঞোহহং দ্বিপ ইব মদান্ধঃ সমভবং
  তদা সর্বজ্ঞোহস্মীত্যভবদবলিপ্তং মম মনঃ।
  যদা কিঞ্চিৎ কিঞ্চিদ্ বুধজনসকাশাদবগতং
  তদা মূর্খোহস্মীতি জ্বৰ ইব মদো মে ব্যপগতঃ।।

  এই সুভাষিত বচনফাকি ভর্তৃহৰিৰ নীতিশতকৰ পৰা লোৱা হৈছে। ইয়াৰ অর্থ হ'ল—যেতিয়া মই অলপ জানো তেতিয়া মই মদমত্ত হাতীৰ নিচিনা হওঁ, তেতিয়া মই নিজকে সর্বজ্ঞ বুলি গণ্য কৰো মোৰ মন মদগর্বী হৈ উঠে। যেতিয়া বিজ্ঞ লোকৰ সংগৰ পৰা কিছু জ্ঞান লাভ কৰিলো, তেতিয়া মই গম পালো যে মই মূর্খ আছিলো আৰু তেতিয়া মোৰ গর্বভাৰ জ্বৰ কমি যোৱাৰ দৰে নাইকিয়া হ'ল।

১৪.৬ মহাপুৰুষৰ বিষয়ে সুভাষিত

- মানো হি মহতাং ধনম্

  এই সুভাষিত বচনফাকি অশ্বঘোষৰ বুদ্ধচৰিতৰ পৰা লোৱা হৈছে। ইয়াৰ অর্থ হ'ল—মহাপুৰুষসকলৰ বাবে মানেই (সন্মান) ধন। কিয়নো নিম্ন মনৰ মানুহে ধন সম্পদ কামনা কৰে। মধ্যম শ্রেণীয়ে ধন আৰু মান দুয়োটাই বিচাৰে। কিন্তু উত্তম শ্রেণীৰ মানুহে কেৱল মানহে বিচাৰে। সেয়ে তেওঁলোকৰ বাবে মানেই ধন।

- ইয়মুন্নতসত্ত্বশালিনাং মহতাং কাপি কঠোৰচিত্ততা।
  উপকৃত্য ভবন্তি দূৰতঃ পৰতঃ প্রত্যুপকাৰশংকয়া।

  এই সুভাষিত বচনফাকি 'শার্ঙ্গধৰপদ্ধতি' পৰা লোৱা হৈছে। ইয়াৰ অর্থ হৈছে—উচ্চ চৰিত্র সম্পন্ন মানুহৰ কঠোৰতা অৱশ্যই অমূল্য, কাৰণ আনৰ উপকাৰ কৰি, তেওঁলোকে আনৰ পৰা বিনিময়ত প্রতিদান পাব বুলি দূৰত থাকে।

- প্রায়ঃ সর্বো ভবতি কৰুণাবৃত্তি ৰার্দ্রান্তৰাত্মা।

  এই সুভাষিত বচনফাকি 'মেঘদূত' নামৰ খণ্ড কাব্যৰ পৰা লোৱা হৈছে। ইয়াৰ অর্থ হ'ল—সাধাৰণে কোমল হৃদয়ৰ মানুহ সহানুভূতিশীল হয়।

- বজ্রাদপি কঠোৰাণি মৃদূনি কুসুমাদপি।
  লোকোওৰাণাং চেতাংসি কো হি বিজ্ঞাতুমর্হতি।।

  এই সুভাষিত বচনফাকি ভৰভূতি ৰচিত 'উত্তৰ ৰাম চৰিত'ৰ পৰা লোৱা হৈছে। ইয়াৰ অর্থ হ'ল—অসাধাৰণ মানুহৰ মনবোৰ কোনেনো ভালদৰে বুজিব পাৰিব, যিবোৰ (অন্তৰবোৰ) বজ্রদকৈও কঠোৰ আৰু ফুলতকৈও কোমল হয়।

- নিদাধকালেম্বিব সোদকো হ্রদো।

নৃণাং স তৃষ্ণামপনীয় শুষ্কবান্।

এই সুভাষিত বচনফাকি 'মৃচ্ছকটিকম'ৰ পৰা লোৱা হৈছে।

ইয়াৰ অর্থ হ'ল— গ্রীষ্মকালত পানীৰে পৰিপূর্ণ হৈ থকা জলাশয়ে মানুহৰ তৃষ্ণা পূর্ণ কৰি শুকাই যায়। তদ্রূপ, দানী লোক সকলেও আনৰ অভাৱ পূৰ কৰি নিজে ধনহীন হৈ পৰে।

- পৰোপকাৰায় সতাং বিভূতয়ঃ।

এই সুভাষিত বচনফাকি 'সুভাষিত ৰত্নভাণ্ডাগাৰ'ৰ পৰা লোৱা হৈছে। ইয়াৰ অর্থ হৈছে— সৎ লোকৰ ধন-সম্পদবোৰ সদায় আনৰ উপকাৰৰ বাবে। সমুদ্রই মণি-মুকুতাৰে নিজৰ বাবে একো নকৰে, বিন্ধ্যা পর্বতে ইয়াৰ হাতী বোৰেৰে নিজৰ বাবে একো নকৰে আৰু মলয় পর্বতে ইয়াৰ চন্দন কাঠেৰে একো নকৰে। তেনেদৰে সৎলোকৰ বিভূতিসমূহ আনৰ উপকাৰৰ বাবেহে নিজৰ বাবে নহয়।

- বদনং প্রসাদসদনং সদয়ং হৃদয়ং সুধামুচো বাচঃ।
  কৰণং পৰোপকৰণং যেষাং কেষাং ন তে বন্দ্যাঃ।।

এই সুভাষিত বচনফাকি 'সুভাষিত ৰত্ন ভাণ্ডা গাৰ'ৰ পৰা লোৱা হৈছে। ইয়াৰ অর্থ হৈছে—যাৰ মুখখন কৰুণাময়, যাৰ অন্তৰ মৰমেৰে ভৰি আছে, যাৰ বচন অমৃতৰ দৰে আৰু যাৰ কর্মবোৰ আনৰ উপকাৰৰ বাবে, সেই ব্যক্তিসকল কাৰ দ্বাৰা নো সন্মানিত নহয়, অর্থাৎ তেওঁলোক সকলোৰে সন্মানৰ পাত্র হয়।

- ক্রিয়াসিদ্ধিঃ সত্ত্বে ভবতি মহতাং নোপকৰণে।

এই সুভাষিত বচনফাকি 'ভোজ প্রবন্ধ'ৰ পৰা লোৱা হৈছে। ইয়াৰ অর্থ হৈছে—কার্যসিদ্ধি নিহিত হয় মহাপুৰুষৰ উদ্যমত, তেওঁলোকৰ উপকৰণত নহয়।

- বিপদ্যুচ্চৈঃ স্থেয়ং পদমনুবিধেয়ং চ মহতাং।
  সতাং কেনোদ্দিষ্টং বিষমমসিদাৰাব্রতমিদম্।।

এই সুভাষিত বচনফাকি ভর্তৃহৰিৰ নীতিশতকৰ পৰা লোৱা হৈছে। ইয়াৰ অর্থ হ'ল— বিপদকাল উচ্চ শিৰ হৈ থকা আৰু মহৎলোকক অনুকৰণ কৰা—অসিধাৰাব্রতৰ দৰে এই বিষয়ে সাধুসকলক কোনেনো উপদেশ দিয়ে।

- সহসা বিদধীত ন ক্রিয়ামবিবেকঃ পৰমাপদাং পদম্।
  বৃণুতে হি বিমৃশ্যকাৰিণং গুণলুব্ধাঃ স্বয়মেব সম্পদঃ।।

এই সুভাষিত বচনফাকি 'কিৰাতার্জুনীয়ম্' মহাকাব্যৰ পৰা লোৱা হৈছে। ইয়াৰ অর্থ হ'ল—কোনো কাম খৰধৰকৈ কৰিব নালাগে। কাৰণ সংযমহীনতা হৈছে দুর্যোগৰ ডাঙৰ উৎস। গুণৰ দ্বাৰা আকর্ষিত হোৱা সৌভাগ্য সেইজনাৰ ওচৰলৈ আহে যিয়ে বিচাৰ-বিবেচনাৰে কাম কৰে।

- আপন্নার্তিপ্রশমনফলাঃ সম্পদো হ্যুত্তমানাম্'

এই সুভাষিত বচনফাকি 'মেঘদূত' খণ্ডকাব্যৰ পৰা লোৱা হৈছে। ইয়াৰ অর্থ হ'ল— মহাপুৰুষৰ সম্পদবোৰ পীড়িতসকলৰ কষ্ট উপশমৰ বাবে।

- অয়ং নিজঃ পৰো বেতি গণনা লঘুচেতসাম্।
  উদাৰচৰিতানান্তু বসুধৈব কুটুম্বকম্।।

  এই সুভাষিত বচনফাকি 'শার্ঙ্গধৰপদ্ধতি'ৰ পৰা লোৱা হৈছে। পঞ্চতন্ত্র হিতোপদেশতো এই শ্লোকটো আছে। ইয়াৰ অর্থ হ'ল—এইজন নিজৰ, এইজন পৰৰ এই ধৰণৰ চিন্তা ঠেক মনৰ মানুহৰ। উদাৰ মনৰ মানুহৰ বাবে সমগ্র পৃথিৱীখনেই পৰিয়াল।

- প্রত্যুক্তং হি প্রণয়িযু সতামীপ্সিতার্থক্রিয়ৈব।

  এই সুভাষিত বচনফাকি 'মেঘদূত'ৰ পৰা লোৱা হৈছে। ইয়াৰ অর্থ হ'ল—মহান পুৰুষসকলৰ ক্ষেত্রত ঈপ্সিত বস্তুৰ কার্যসিদ্ধি হ'ল তেওঁলোকৰ আত্মীয়সকলৰ একমাত্র সহাৰি।

- উপকাৰিষু যঃ সাধুঃ সাধুত্বে তস্য কো গুণঃ।
  অপকাৰিষু যঃ সাধুঃ স সাধুঃ সদ্ভিৰুচ্যতে।

  এই সুভাষিত বচনফাকি পঞ্চতন্ত্রৰ পৰা লোৱা হৈছে। ইয়াৰ অর্থ হ'ল—সাধুতা তেওঁৰ ক্ষেত্রত কি গুণ উপকাৰীৰ বাবে ভাল। সেই মানুহজনকেই ভাল মানুহ বুলি সাধুসকলে কয়, যি অপকাৰীৰ প্রতিও সাধু হয়।

- ন হৃষ্যত্যাত্মসন্মানে নাবমানেন তপ্যতে।
  গাংগো হ্রদ ইবাক্ষোভ্যো যঃ স পণ্ডিত উচ্যতে।।

  এই সুভাষিত বচনফাকি ব্যাখ্যানমালাৰ পৰা লোৱা হৈছে। ইয়াৰ অর্থ হ'ল—তেওঁকেই পণ্ডিত বুলি কোৱা হয়, যিয়ে সন্মানিত হ'লেও আনন্দিত নহয়, অপমানিত হ'লেও দুখ অনুভৱ নকৰে আৰু গংগা নদীৰ সংলগ্ন হ্রদৰ দৰে সদায়েই অবিচলিত হয়।

- মনসি বচসি কায়ে পুণ্যপীযূষপূর্ণাস্তি ভুৱনমুপকাৰশ্রেণিভিঃ পূৰয়ন্তঃ।
  পৰগুণপৰমাণুন্ পর্বতীকৃত্য নিত্যং নিজহৃদি বিকসন্তঃ সন্তি সন্তঃ কিয়ন্তঃ।।

  এই সুভাষিত বচনফাকি ভর্তৃহৰিৰ নীতি শতকৰ পৰা লোৱা হৈছে। ইয়াৰ অর্থ হ'ল—এনেকুৱা কিমান মানুহ আছে যাৰ মন তন আৰু বচন গুণামৃতেৰে ভৰি আছে, যিয়ে এই তিনিখন পৃথিৱী (স্বর্গ, মর্ত্য, পাতাল) নিজৰ বিভিন্ন সেৱাৰে ভৰাই তোলে আৰু যিয়ে আনৰ গুণপৰমাণুক পর্বতলৈ পৰিৱর্তন কৰে, তেনে মানুহে নিজৰ অন্তৰত সদায় আনন্দ অনুভৱ কৰে।

- যাচ্ঞা মোঘা বৰমধিগুণে নাধমে লব্ধকামা।

  এই সুভাষিত বচনফাকি মেঘদূতৰ পৰা লোৱা হৈছে। ইয়াৰ অর্থ হ'ল—এজন মেধাৱী মানুহৰ ওচৰত কৰা অনুৰোধটো সাফল্যমণ্ডিত নহ'লেও ই এজন নীচ মানুহৰ ওচৰত কৰা আৰু সাফলমণ্ডিত হোৱা অনুৰোধতকৈ অধিক বাঞ্ছনীয়।

- পিবন্তি নদ্যঃ স্বয়মেব নাম্ভঃ স্বয়ং ন খাদন্তি ফলানি বৃক্ষাঃ।
  নাদন্তি সস্যং খলু বাৰিবাহাঃ পৰোপকাৰায় সতাং বিভূতয়ঃ।।

  এই সুভাষিত বচনফাকি সুভাষিত ৰত্ন ভাণ্ডাগাৰৰ পৰা লোৱা হৈছে। ইয়াৰ অর্থ হ'ল—

নদীবোৰে তাৰ নিজৰ পানী পান নকৰে বৃক্ষবোৰে নিজৰ ফল নাখায়, মেঘবোৰেও শস্য নাখায়, সৎলোকৰ সম্পদবোৰ আনৰ হিতৰ বাবে।

- সদাভিমানৈকধনা হি মানিনঃ।

  এই সুভাষিত বচনফাকি শিশুপালবধৰ পৰা লোৱা হৈছে। ইয়াৰ অর্থ হ'ল—আত্মসন্মান থকা মানুহৰ একমাত্র ধন হ'ল তেওঁলোকৰ আত্মাভিমান।

- সম্পৎসু মহতাং চিত্তং ভবত্যুৎপলকোমলম্,
  আপ্যসু চ মহাশৈলশিলাসংঘাতকর্কশম্।।

  এই সুভাষিত বচনফাকি 'সুভাষিত ৰত্নভাণ্ডাগাৰ'ৰ পৰা লোৱা হৈছে। নীতিশতকতো এই শ্লোকটো পোৱা যায়। ইয়াৰ অর্থ হ'ল—উন্নতিকালত মহান মানুহৰ অন্তৰবোৰ পদুমৰ দৰে কোমল হয়, কিন্তু দুর্যোগৰ সময়ত ডাঙৰ শিলাখণ্ডৰ নিচিনা টান হয়।

- উদয়ে সবিতা ৰক্তো ৰক্তশ্চাস্তময়ে তথা।
  সম্পত্তৌ চ বিপত্তৌ চ মহতামেকৰূপতা।।

  এই সুভাষিত বচনফাকি 'সুভাষিত ৰত্নভাণ্ডাগাৰ'ৰ পৰা লোৱা হৈছে। ইয়াৰ অর্থ হ'ল—সূর্যটো উদয়ৰ সময়ত ৰঙা আৰু অস্ত যোৱাৰ সময়তো ৰঙা হয়। মহান মানুহসকল উন্নতি আৰু দুর্যোগত সদায়েই একে থাকে। অর্থাৎ তেওঁলোকৰ মন সলনি নহয়।

- লৌকিকানাং হি সাধূনামর্থং বাগনুবর্ততে।
  ঋষীণাং পুনৰাদ্যানাং বাচমর্থোৎনুধাবতি।

  এই সুভাষিত বচনফাকি ভবভূতি বিৰচিত 'উত্তৰৰামচৰিত' নাটকৰ পৰা লোৱা হৈছে। ইয়াৰ অর্থ হৈছে—লৌকিকজগতৰ সাধুসকলৰ ক্ষেত্রত অর্থটোৱে বচনক অনুসৰণ কৰে, কিন্তু ঋষিসকলৰ ক্ষেত্রত বচনক অর্থই অনুসৰণ কৰে।

- সতাং হি সন্দেহপদেষু বস্তুষু
  প্রমাণমন্তঃকৰণপ্রবৃত্তয়ঃ।

  এই সুভাষিত বচনফাকি 'অভিজ্ঞানশকুন্তলম্' নাটকৰ পৰা লোৱা হৈছে। ইয়াৰ অর্থ হ'ল— সন্দেহজনক বস্তুৰ ক্ষেত্রত মহান ব্যক্তিৰ অন্তঃকৰণৰ স্বাভাৱিক প্রবৃত্তিয়েই হৈছে প্রমাণ বা পথ প্রদর্শক।

- তৃণানি ভূমিৰুদকং বাক্ চতুর্থী চ সুনৃতা।
  এতান্যপি সতাং গেহে নোচ্ছিদ্যন্তে কদাচন।।

  এই সুভাষিত বচনফাকি 'হিতোপদেশ'ৰ পৰা লোৱা হৈছে। ইয়াৰ অর্থ হ'ল—তৃণাবৃত আসন, বহিবলৈ ঠাই, পানী আৰু চতুর্থতে সত্য আৰু হিতৈষী বচন— এইসমূহ বস্তু মহান পুৰুষৰ গৃহৰ পৰা কেতিয়াও নির্বহন (নোহোৱা) নহয়।

১৪.৭ অন্যান্য গুৰুত্বপূর্ণ সুভাষিত বচন

- জননী জন্মভূমিশ্চ স্বর্গাদপি গরীয়সী ।

এই সুভাষিত বচনৰ অর্থ হ'ল—জননী অর্থাৎ জন্মদাত্রী মাতৃ আৰু জন্মভূমি সদায় স্বর্গতকৈও মহান বা ডাঙৰ হয়।

- सर्व: सर्वं न जानानि सर्वज्ञो नास्ति कश्चन।

  এই সুভাষিত বচনফাকি ব্যাখ্যানমালাৰ পৰা লোৱা হৈছে। ইয়াৰ অর্থ হ'ল—সকলোৱে সকলো নাজানে। কোনো সর্বজ্ঞ নহয়।

- मनोरथानाम् गतिर्न विद्यते।

  এই সুভাষিত বচনফাকি 'কুমাৰ সম্ভৱম'ৰ পৰা লোৱা হৈছে। ইয়াৰ অর্থ হ'ল—মনোবাঞ্ছাৰ কোনো গতি নাই।

- सर्वस्तरनु दुर्गाणि सर्वो भद्राणि पश्यतु।
  सर्व: कामानवाप्नोतु सर्व: सर्वत्र नन्दतु॥

  এই সুভাষিত বচনফাকি 'বিক্রমোর্বশীয়' নাটকৰ পৰা লোৱা হৈছে। ইয়াৰ অর্থ হৈছে—সকলোৱে তেওঁলোকৰ বাধাসমূহ পাৰ কৰক। সকলোৱে মংগলময় বস্তু দেখক। সকলোৱে বাঞ্ছিত বস্তু লাভ কৰক আৰু সকলোৱে সকলোতে আনন্দ মনেৰে থাকক।

- तेन त्यक्तेन भुञ्जीथा: मा गृध: कस्यस्विद्धनम्।

  এই সুভাষিত বচনফাকি 'ঈশোপনিষদ'ৰ পৰা লোৱা হৈছে। ইয়াৰ অর্থ হ'ল— সদায় ত্যাগৰ মনোভাৱেৰে ভোগ কৰিব লাগে। কেতিয়াও আনৰ ধনলৈ লোভ কৰিব নালাগে।

- अप्रियस्य च पथ्यस्य वक्ता श्रोता च दुर्लभ:।

  এই সুভাষিত বচনফাকি ৰামায়ণৰ যুদ্ধকাণ্ডৰ পৰা লোৱা হৈছে। ইয়াৰ অর্থ হৈছে—অপ্রিয় কিন্তু হিতৈষী বক্তা আৰু শ্রোতা দুয়োটাই বিৰল।

- अब्रुवन् विब्रुवन वापि नरो भवति कि ल्विषी।

  এই সুভাষিত বচনফাকি ব্যাখ্যানমালাৰ পৰা লোৱা হৈছে। ইয়াৰ অর্থ হৈছে—মানুহে কথা নকয় অথবা ক'লেও অকথ্য কয় তেওঁ পাপকর্মকাৰী ব্যক্তি।

- विषवृक्षोहपि संवर्ध्य स्वयं छेत्तुमसाम्प्रतम्।

  এই সুভাষিত বচনফাকি কুমাৰ সম্ভৱমৰ পৰা লোৱা হৈছে। ইয়াৰ অর্থ হৈছে—বিহগছ হ'লেও নিজে আপডাল কৰিলে তাক কাটি পেলোৱা অযুগুত।

- हितं मनोहारि च दुर्लभं वचः।

  এই সুভাষিত বচনফাকি কিৰাতার্জুনীয়মৰ পৰা লোৱা হৈছে। ইয়াৰ অর্থ হৈছে—হিতকাৰী আৰু মধুৰ বচন দুর্লভ।

- भवितव्यानां द्वाराणि भवन्ति सर्वत्र।

  এই সুভাষিত বচনফাকি অভিজ্ঞানশকুন্তলম্ নাটকৰ পৰা লোৱা হৈছে। ইয়াৰ অর্থ হৈছে—ঘটিবলগীয়া ঘটনাবোৰ সকলোতে ঘটাৰ সম্ভাৱনা থাকে।

- असतो मा सद्गमय, तमसो मा ज्योतिर्गमय,
  मृत्योर्मा२मृतं गमय।

এই সুভাষিত বচনফাকি বৃহদাৰণ্যক উপনিষদৰ পৰা লোৱা হৈছে। ইয়াৰ অর্থ হ'ল— অসত্যৰ পৰা সত্যলৈ লৈ যোৱা।

অন্ধকাৰৰ পৰা পোহৰলৈ লৈ যোৱা, মৃত্যুৰ পৰা অমৰত্বলৈ লৈ যোৱা।

- আপদি মিত্র পৰীক্ষা শূৰ পৰীক্ষা ৰণাংগণে ভবতি।
  বিনয়ে বংশপৰীক্ষা স্ত্রিয়ঃ পৰীক্ষা তু নির্ধনে পুংসি।।

এই সুভাষিত বচনফাকি সুভাষিত ৰত্নভাণ্ডাগাৰৰ পৰা লোৱা হৈছে। ইয়াৰ অর্থ হৈছে— বিপদত বন্ধুৰ পৰীক্ষা, যুদ্ধক্ষেত্রত বীৰৰ পৰীক্ষা, বিনয়ত বংশপৰীক্ষা আৰু স্ত্রীৰ (পত্নী) পৰীক্ষা পুৰুষৰ নির্ধনত (অর্থাৎ পুৰুষ যেতিয়া ধনহীন হয় তেতিয়া পত্নীৰ পৰীক্ষাৰ সময়)।

অগ্রগতিৰ নিৰীক্ষণ

প্রশ্ন নং ৭ঃ জ্ঞানৰ ওপৰত আধাৰিত এটি সুভাষিত বচন লিখক।

.....

প্রশ্ন নং ৮ঃ খালী ঠাই পূৰণ কৰক

(ক) মানো হি মহতাং .....

(খ) পৰোপকাৰায় ..... বিভূতয়ঃ।

প্রশ্ন নং ৯ঃ জননী জন্মভূমিশ্চ স্বর্গাদপি গীৰয়সী —এই বচনফাকিৰ অর্থ লিখক।

.....

প্রশ্ন নং ১০ঃ বিপদত কাৰ পৰীক্ষা হয়?

.....

১৪.৮ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

এই অধ্যায়টি অধ্যয়ন কৰি আপুনি—

- সত্যৰ ওপৰত আধাৰিত কিছুমান সুভাষিতৰ বিষয়ে জানিলে।
- ধর্মৰ ওপৰত আধাৰিত কিছুমান সুভাষিতৰ বিষয়ে জানিলে।
- জ্ঞানৰ ওপৰত আধাৰিত কিছুমান সুভাষিতৰ বিষয়ে জানিলে।
- মহাপুৰুষৰ ওপৰত আধাৰিত কিছুমান গুৰুত্বপূর্ণ সুভাষিতৰ বিষয়ে গম পালে।
- অন্যান্য কিছুমান গুৰুত্বপূর্ণ সুভাষিতৰো আভাস পালে।

১৪.৯ অধিক জানিবলৈ

১) Shastri Dharmendra Nath (January 2003), *Sanskrit in 30 Lectures,* D.A.V. College Managing Committee.

২) সু শাস্ত্রী, ৰোহিণী কুমাৰ, *সুভাষিতম্*।

১৪.১০ অগ্রগতিৰ খতিয়ান

১ নং প্রশ্নৰ উত্তৰঃ সত্যমেব জয়তে নানৃতম্।

২ নং প্রশ্নৰ উত্তৰঃ (ক) ধর্মো (খ) সত্যে।

৩ নং প্রশ্নৰ উত্তৰঃ এই সমগ্র পৃথিৱী সত্যৰ ওপৰত প্রতিষ্ঠিত।

৪ নং প্রশ্নৰ উত্তৰঃ আচাৰো পৰমো ধর্মঃ।

৫ নং প্রশ্নৰ উত্তৰঃ (ক) ধর্মসাধনম্ (খ) ধর্মঃ।

৬ নং প্রশ্নৰ উত্তৰঃ গুণীসকলৰ মাজত গুণ পূজিত হয়। লিংগ বা বয়স নহয়।

৭ নং প্রশ্নৰ উত্তৰঃ বুদ্ধির্যস্য বলং তস্য।

৮ নং প্রশ্নৰ উত্তৰঃ (ক) ধনম্ (খ) সতাং।

৯ নং প্রশ্নৰ উত্তৰঃ মাতৃ আৰু মাতৃভূমি স্বর্গদকৈও শ্রেষ্ঠ।

১০ নং প্রশ্নৰ উত্তৰঃ বন্ধুৰ পৰীক্ষা হয়।

১৪.১১ আৰ্হি প্রশ্ন

ক) বস্তুধর্মী প্রশ্ন (৫০টা শব্দৰ ভিতৰত)

প্রশ্ন ১ঃ সত্যৰ ওপৰত আধাৰিত এটি বচন লিখি বুজাই দিয়ক।

খ) চুটি প্রশ্ন (১৫০টা শব্দৰ ভিতৰত)

প্রশ্ন ১ঃ মহাপুৰুষৰ ওপৰত আধাৰিত এটি বচন লিখক।

গ) ৰচনাধর্মী প্রশ্ন (৩০০-৫০০ শব্দৰ ভিতৰত)

প্রশ্ন ১ঃ জ্ঞানৰ ওপৰত আধাৰিত তিনিটা সুভাষিত বচন লিখক আৰু তাৰ অর্থ বুজাই দিয়ক।

প্রশ্ন ২ঃ ধর্মৰ ওপৰত আধাৰিত চাৰিটা সুভাষিত বচন লিখি তাৰ অর্থ বুজাই দিয়ক।

*** ***** ***

প্রসঙ্গ পুথি

১। Shastri Dharmendra Nath, *Sanskrit in 30 Lectures,* D.A.V. College Managing Committee, January 2003.

২। সু শাস্ত্রী, ৰোহিণী কুমাৰ, *সুভাষিতম্*।

৩। গিৰি, কপিলদেব, সম্পাদক; *নাৰায়ণ বিৰচিত হিতোপদেশ মিত্রলাভঃ* চৌখম্বা পাব্লিশর্স, বাৰাণসী - ২২১০০১ (ভাৰত)।

৪। শর্মা, ডঃ মুকুন্দ মাধৱ, *হিতোপদেশ,* অসম প্রকাশন পৰিষদ, ৯ ম সংস্কৰণ, ২০০০, গুৱাহাটী-(বামুনীমৈদাম)।

৫। Kale, M.R, *The Hitopadesa of Narayana*, Motilal Banarsidass Publishers Private Limited, 6th edition, 2004, New Delhi - 7

৬। শর্মা, ডঃ থানেশ্বৰ, *সংস্কৃত সাহিত্যৰ ইতিবৃত্ত,* গুৱাহাটী ঃ চন্দ্রপ্রকাশ।

৭। গোস্বামী, হৰমোহনদেৱ, *'সংস্কৃত সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী'*, গুৱাহাটী ঃ বুকলেণ্ড।

৮। Krishnamachariar. M. *'History of Classical Sanskrit Literature'*, New Delhi : MLBD.

৯। বন্দোপাধ্যায়, ধীৰেন্দ্রনাথ, দ্বিতীয় সংস্কৰণ (২০১৪); *'সংস্কৃত সাহিত্যৰ ইতিহাস'*, পশ্চিমবংগৰাজ্য পুস্তক পর্ষৎ ঃ কলকাতা।

১০। Winternitz. M, *History of Indian Literature-Vol. III.* MLBD, Delhi.

১১। ভাগৱতী, কামাখ্যাচৰণ, *'সংস্কৃত সাহিত্যৰ জিলিঙনি'*, গুৱাহাটী ঃ গ্রন্থপীঠ, পাণবজাৰ।